

tion of the Martyr Leader in Countering Quranic Documenta the Enemy's Psychological Warfare

Shirin Ghodrati

Master's degree graduate in Tafsir and Quranic Sciences, Reyhanat al-Rasoul
Specialized Center, Mazandaran
shgh148@chmail.ir

Abstract

cal warfare has been utilized by Throughout history,psychologi
adversaries as an effective instrument to break the human spirit
and undermine the will and beliefs of society. In this form of
warfare, the ground for ultimate defeat is prepared by
emotions. According influencing human thoughts, beliefs, and
to the Supreme Leader, this warfare currently stands as one of
the primary and most significant agendas of the
enemies.Consequently,a precise understanding of its structure
and tools,alongside awareness of countermeasures based on
mic and scriptural sources, is essential for strengthening Isla
analytical method -religious resilience.Adopting a descriptive
and relying on Quranic evidence, this study examines the
strategies for countering psychological warfare in the statements
me Leader, addressing the fundamental of the Supre
question:What are these strategies based on Quranic
foundations?The research findings demonstrate that in response
—to the three main tactics of psychological warfare
ers, and namely,spreading rumors, sowing discord among believ
the Supreme Leader emphasizes three —weakening the will
corresponding Quranic strategies: enlightenment, fostering unity
among believers, and strengthening the will.These strategies are
based and integrative -presented as the most effective faith
licies for countering the enemy's psychological warfarepo.

Keywords: sychological warfare, Rumor, Sowing discord,
Weakening the will Enlightenment

المستندات القرآنية لدى القائد الشهيد في مواجهة الحرب النفسية للعدو

الشيرين القدرتي

خريجة ماجستير، تخصص التفسير وعلوم القرآن، مركز "ريحانة الرسول" التخصصي، محافظة مازندران

shgh148@chmail.ir

الملخص

لقد كانت الحرب النفسية على مر التاريخ أداة فعالة لدى الأعداء لهزيمة الإنسان من الداخل، وإضعاف إرادته ومعتقدات المجتمع. وتتم محاولات التمهيد للهزيمة النهائية في هذه الحرب من خلال التأثير على أفكار الإنسان وعقائده ومشاعره. وفي الوقت الراهن، وتأسيساً على رؤية قائد الثورة الإسلامية، تُعدّ هذه الحرب من أولى وأهم برامج الأعداء؛ لذا فإن التعرف الدقيق على هيكلية هذه الحرب وأدواتها، فضلاً عن الإلمام بآليات المواجهة القائمة على المصادر المدرسية والإسلامية، يعدّ أمراً ضرورياً لتعزيز الرصانة الدينية. تناولت هذه الدراسة -بمنهجية وصفية- تحليلية وبالأستناد إلى المستندات القرآنية -آليات مواجهة الحرب النفسية في كلمات قائد الثورة، وتجيب على هذا السؤال الجوهرى: ما هي هذه الآليات بناءً على الأسس القرآنية؟ أظهرت نتائج البحث أنه في مواجهة الأساليب الثلاثة الرئيسية للحرب النفسية، وهي: بث الشائعات، وإثارة الفرقة بين المؤمنين، وإضعاف الإرادة، يؤكد قائد الثورة على ثلاث آليات قرآنية على التوالي، وهي: التبيين (التوضيح)، وإيجاد الوحدة بين المؤمنين، وتقوية الإرادة. وتُقدّم هذه الآليات بوصفها أكثر السياسات الإيمانية فاعليةً وتماسكاً لمواجهة الحرب النفسية للعدو.

الكلمات المفتاحية: الحرب النفسية، الشائعات، إثارة الفرقة، إضعاف الإرادة، التبيين.

مستندات قرآنی رهبر شهید در مواجهه با جنگ روانی دشمن

شیرین قدرتی

دانش آموخته سطح سه، تفسیر و علوم قرآنی، مرکز تخصصی ریحانه الرسول علیه السلام، مازندران

shgh148@chmail.ir

چکیده

جنگ روانی در طول تاریخ، به عنوان یک ابزار اثربخش برای شکست درون انسان و تضعیف اراده و باورهای جامعه مورد توجه دشمنان بوده است. در این جنگ، از طریق اثرگذاری بر افکار، عقاید و احساسات انسان، سعی می‌شود زمینه‌های شکست نهایی فراهم گردد. امروزه، این جنگ به باور مقام معظم رهبری، از اولین و مهم‌ترین برنامه‌های دشمنان است. از این رو، شناخت دقیق ساختار و ابزارهای آن و نیز آگاهی از راهکارهای مقابله‌ای مبتنی بر منابع مکتبی و اسلامی، برای تقویت استحکام دینی ضروری است. پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و اتکاء به مستندات قرآنی، به بررسی راهکارهای مقابله با جنگ روانی در بیانات مقام معظم رهبری پرداخته است و به این پرسش اصلی پاسخ می‌دهد که این راهکارها، براساس مبانی قرآنی، کدامند؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مقابل سه شیوه اصلی جنگ روانی یعنی شایعه‌پراکنی، تفرقه‌افکنی میان مومنان و تضعیف اراده، مقام معظم رهبری به ترتیب بر سه راهکار قرآنی تأکید دارند: روشنگری، ایجاد وحدت میان مؤمنان و تقویت اراده. این راهکارها، به عنوان مؤثرترین خط‌مشی‌های ایمانی و انسجام‌بخش برای مقابله با جنگ روانی دشمن معرفی می‌شوند.

کلید واژه‌ها: جنگ روانی، شایعه، تفرقه افکنی، تضعیف اراده، روشنگری

مقدمه

جنگ در طول تاریخ تحولات بشری، از نبردهای فیزیکی و زمینی به سوی نبردهای غیرمتقارن و جنگ‌های روانی حرکت کرده است. به‌ویژه در دهه‌های اخیر، جنگ روانی به ابزاری استراتژیک برای تغییر باورها، سست کردن اراده و دگرگونی رفتارهای جوامع هدف تبدیل شده است. هدف اصلی این جنگ، ایجاد رعب، تفرقه، یأس و در نهایت تضعیف ملت‌هاست. از این منظر، مقام معظم رهبری جنگ روانی را نخستین و مهم‌ترین برنامه‌های دشمنان می‌دانند و در بیانات خود، با استناد به آیات متعدد قرآن، راهکارهای مقابله با این تهدید نرم را تبیین و ارائه می‌نمایند. (بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۸۶)

بررسی‌های پیشینه پژوهشی درباره این جنگ نشان می‌دهد که مطالعات متعددی به تبیین ماهیت، تاکتیک‌ها و پیامدهای جنگ روانی پرداخته‌اند؛ از جمله پژوهش حبیبی و همکاران (۱۳۸۹) که بر میزان آگاهی نیروهای نظامی تمرکز داشت، سرابی و همکاران (۱۳۹۸) که تاکتیک‌های شبکه‌العربیه را تحلیل می‌کند، خاکپور و همکاران (۱۳۹۵) که شیوه‌های مقابله را در سیره حضرت زهرا علیها السلام بررسی نمودند، باقری و شفیعی (۱۳۹۹) که جنگ روانی پس از ترور شهید سلیمانی را واکاوی کردند و چاوشی و احمدی (۱۳۹۷) که ابعاد قرآنی و فقهی آن را مورد مطالعه قرار دادند. با این حال، پژوهشی که به صورت سیستماتیک و با

رویکرد قرآنی، راهکارهای مقابله با جنگ روانی را تنها از منظر بیانات مقام معظم رهبری استخراج و دسته‌بندی نماید، یافت نشده است. از این رو پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سؤال است که: راهکارهای مقابله با جنگ روانی در بیانات مقام معظم رهبری براساس مبانی قرآنی کدامند؟

جنگ روانی عبارت از تبلیغات طرح‌ریزی شده و سایر اقدامات روانی است که به منظور نفوذ در عقائد، احساسات، حالات و رفتار گروه‌ها و ملت‌های هدف انجام می‌شود. (متفکر، ۱۳۸۷، ص ۲۰۱) از منظر مقام معظم رهبری، هدف اصلی این جنگ، مرعوب کردن مسئولان و نخبگان و نیز تضعیف اراده عمومی جامعه است. (بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۸۶)

مقام معظم رهبری در بیانات خود برای رفع جنگ روانی دشمن در دو حیطه آن‌ها را متذکر شدند: حیطه اول جنگ روانی در اجتماع و دیگری جنگ روانی در افراد جامعه است که با گسست هریک دیگری هم متزلزل خواهد شد. ایشان شایعه پراکنی و تفرقه افکنی را یکی از مهمترین دستاورد دشمن در جنگ روانی علیه جامعه مسلمانان می‌داند و راهکارهایی که برگرفته از قرآن و احادیث ائمه علیهم‌السلام است؛ را در بیاناتش متذکر می‌شود و از طرف دیگر تضعیف اراده با بیان مطالب غیرواقع؛ شخص مسلمان را مورد هدف جنگ روانی قرار می‌دهد. از این رو در این پژوهش فهرست وار به اهم بیانات امام شهید در مقاله با جنگ روانی دشمن پرداخته می‌شود:

۱. شایعه پراکنی

مقام معظم رهبری، شایعه پراکنی را از مهم‌ترین دستاورد دشمن در جنگ روانی علیه جامعه مسلمانان می‌داند. (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۲/۵/۶) شایعه به عنوان ابزار کلیدی جنگ روانی، برپایه باورهای پیشین در افکار عمومی تبلور می‌یابد و هدف آن ایجاد یأس و تضعیف دولت‌های هدف است. (متفکر، ۱۳۸۷، ص ۱۰۱ و ۱۱۸) در کلام وحی الهی، پدیدآورندگان این اخبار کذب، «مُرَجِفُونَ» نامیده می‌شوند که با ترویج ناامیدی و ارسال پیام شکست مسلمانان یا شهادت پیامبر ﷺ، پایه‌های اجتماعی را لرزان می‌کنند. (قرائتی، ۱۳۸۳، ج ۹، ص ۴۰۱) بدین جهت خداوند در سوره حجرات، آیه ۶، دستور به تبیین و بررسی دقیق اخبار از منابع فاسق می‌دهد و می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا...» ای اهل ایمان! اگر فاسقی خبری برایتان آورد، خبرش را بررسی و تحقیق کنید تا مبادا از روی ناآگاهی گروهی را آسیب و گزند رسانید و بر کرده خود پشیمان شوید. براساس این آیه، تبیین، به معنای تفکیک حقیقت از باطل است و سه راهبرد اساسی دارد: پرهیز از اخبار غیرمعتبر، ریشه‌یابی به منابع و اتکاء به اخبار امین. این رویکرد در اخبار سیاسی و امنیتی، به دلیل حساسیت‌های ذاتی، از اهمیت حیاتی برخوردار است. (رضایی اصفهانی، ۱۳۸۷، ج ۱۹، ص ۲۵۵)

مقام معظم رهبری نیز تأکید می‌کنند که برای پیاده‌سازی این اصل، افسران جنگ نرم باید سقف معرفت خود را از سطح رسانه‌های زودگذر فراتر ببرند. تکیه بر

قرآن، تعالیم علمایی همچون شهید مطهری و مطالعات عمیق اسلامی، کلید مقاومت در برابر شایعه و تقویت ایمنی روانی است. (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۶/۵/۱۳۹۱)

علاوه بر این، در سوره انفال، آیه ۶۵، عبارت «بَايَهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ» به این مفهوم که فقدان فهم و درک عمیق، عامل اصلی شکست دشمنان در برابر مسلمانان آگاه بوده است، اشاره دارد. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰، ج ۷، ص ۲۳۷) مؤمنان با ایمان و شناخت از حقیقت شهادت، دارای صبر و استقامت اند، در حالی که کافران که از روی تعصب می جنگند، فاقد عمق و فهم بوده و سریع تر سست می شوند. (رضایی اصفهانی، ۱۳۸۷، ج ۸، ص ۱۲۰) این تفاوت در فهم و درک، مرز میان پیروزی و شکست را مشخص می کند.

اهمیت تفکر و فهم نیز تا آن جا پیش رفته که مقام معظم رهبری تلاش برای دفع انحرافات فکری در بستر تقابل با دشمن را مصداق «جهاد» می دانند. (بیانات در دیدار فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول الله ﷺ، ۲۰/۳/۱۳۷۵) این نگاه، به اقدامات روشنگری جنبه ای مقدس و مسئولانه می دهد و تأکید می کند که روشنگری، تحلیل و کسب معرفت، یکی از مؤثرترین راهکارهای مقابله با جنگ روانی و سپردفاعی ذهنی افراد است.

۲. تفرقه افکنی

تفرقه افکنی به عنوان یکی دیگر از مؤلفه های اساسی جنگ روانی، فرآیندی

است که در آن با انتشار روایت‌های کاذب و تحریف‌شده، شکاف‌های مصنوعی میان آحاد جامعه ایجاد می‌شود. هدف نهایی این اقدام، فرسایش ظرفیت‌های اجتماعی و کاهش توانمندی‌های جمعی است. (باقری و شفیعی، ۱۳۹۹، ص ۱۶۲) این گسست اجتماعی، بستری مناسب برای پراکندگی فکری، اتلاف انرژی‌های مثبت و انسداد پیشرفت‌های جمعی فراهم می‌کند و به ابزاری قدرتمند در جنگ روانی دشمن تبدیل می‌شود. (اسکندری، ۱۳۹۰، ص ۲۸)

از منظر مقام معظم رهبری، تفرقه‌افکنی دو بعد اصلی دارد: اول، ایجاد اختلاف میان ملت ایران و دوم، تفرقه‌اندازی میان ملت ایران و سایر ملت‌های مسلمان. (بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۸۶)

این دیدگاه نشان می‌دهد که دشمن با هدف‌گیری انسجام داخلی و روابط بین‌المللی، سعی در تضعیف جایگاه استراتژیک امت اسلام دارد.

در پاسخ به این آسیب‌شناسی، راهکار بنیادین، استقرار وحدت و الفت دل‌هاست. مقام معظم رهبری در دیدار با مبلغان، با استناد به الگوی الهی، بر لزوم استقرار «سکینه» در دل‌های مؤمنان تأکید می‌کنند و از مبلغان می‌خواهند که «هر چه می‌توانید، همان سکینه‌ای را که خدا در زمان پیامبر ﷺ در جنگ بدر و وقایع گوناگون بر دل‌های مؤمنین نازل کرد، با آیات الهی در دل‌های مؤمنین مستقر کنید.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۳، ص ۲۹۷)

ایشان معتقدند اضطراب‌آفرینی دشمن، ریشه در تفرقه دارد و تنها راه دفع آن، بازگشت به وحدت و انسجام است.

در بیانات دیگر، ایشان اتحاد را کلید دستیابی به تمامی آرمان‌ها دانسته و می‌فرمایند: «یک ملت هر چه می‌خواهد و هر آرزویی که دارد، با اتحاد و همدلی به آن آرزوهایش می‌رسد.» (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳/۱۱/۱۳۷۸) این تأکید بر وحدت و الفت، در گفتمان رهبری ریشه در فرمان صریح خداست. قرآن در سوره آل عمران، آیه ۱۰۳، مؤمنان را به چنگ زدن به ریسمان خدا و پرهیز از تفرقه امر می‌کند: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...»؛ و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکندگانه نشوید و نعمت خدا را بر خود یاد کنید، آنگاه که دشمنان یکدیگر بودند، پس خداوند میان دل‌هایتان الفت انداخت و در سایه نعمت او برادران یکدیگر شدید، و بر لب پرتگاهی از آتش بودید، پس شما را از آن نجات داد؛ این آیه نشان می‌دهد که وحدت، نعمت الهی و عامل نجات از هلاکت است. از این رو، بیعت رضوان در غزوه خدیبیه، که در سوره فتح، آیه ۱۸ آمده است، به عنوان مصادیقی برجسته از انسجام و فداکاری مسلمانان معرفی شده و تأثیر آن در بسیج و لرزاندن دشمنان، بی‌نهایت بزرگ است. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۶۶-۶۸) بر این مبنی، مقابله مؤثر با جنگ روانی دشمن، نیازمند بازآفرینی روحیه وحدت محور و الفت جوی بر اساس آموزه‌های قرآنی و سیره معصومین علیهم‌السلام است، چرا که این گونه انسجام، زمینه ساز پیروزی نهایی است.

۳. تضعیف اراده

تضعیف روحیه و سست شدن اراده، از مؤثرترین روش های جنگ روانی دشمن است؛ روشی که ریشه در استراتژی های کهن، از جمله آثار سن تزو دارد: «دشمن را تحریک و نگران ساز و طرح کلی تحرکاتش را کشف کن.» (باقری و شفیع، ۱۳۹۹، ص ۱۵۲) این رویکرد از دوران پیامبر ﷺ، با شعار ابوسفیان و پاسخ دادن مؤمنان به او نیز وجود داشته و تا عصر حاضر ادامه یافته است. (چاوشی و احمدی، ۱۳۹۷، ص ۶۹) اهمیت این روش به قدری است که مقام معظم رهبری جنگ های امروز را «جنگ های اراده ها» می نامند. (بیانات در دیدار مدال آوران کاروان ورزشی ایران، ۱۳۹۷/۸/۲۳) ایشان تأکید می کنند که در جنگ های نامتقارن، اراده ها هستند که با هم می جنگند و ضامن پیروزی در این جنگ، اعتماد به خدا و قدرت اراده انسان مؤمن است. (بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه السلام، ۱۳۹۵/۳/۳) از این رو، تقویت روحیه و اراده، از راه ایمان قوی به خدا و اعتماد به توانمندی انسان، از اصلی ترین راهکارهای مقابله با تضعیف روحیه و سستی است. این موضع، ریشه در آموزه های قرآنی دارد؛ چنانکه در واقعه احد، نافرمانی سربازان و سستی اراده آنان برای جمع آوری غنائم، موجب شکست شد. (رضایی، ۱۳۸۷، ج ۳، ص ۳۲۶)

در سوره آل عمران، آیه ۱۳۹ آمده است: «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا»؛ سستی نکنید و از پیش آمده ها اندوهگین نشوید؛

که اگر مؤمنان برایمان خود استوار باشند، به پیروزی می رسند. (مکارم

شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۳، ص ۱۱۳) در ادامه، قرآن در آیه ۱۷۳ همان سوره، توکل بر خدا را نیروی اعظمی در برابر تهدیدات معرفی می‌کند و پاسخ مؤمنان را به صورت «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ»؛ خداوند ما را کفایت می‌کند و او چه خوب نگهبان و یابوری است؛ بیان می‌آورد. (قرائتی، ۱۳۸۸، ج ۱، ص ۶۵۳) علامه طباطبائی معتقدند توکل بر خدا، اتصال به سببی شکست‌ناپذیر است که اراده را تقویت و موانع روحی را رفع می‌کند. (طباطبائی، ۱۳۷۸، ج ۴، ص ۱۰۱) از این رو، مطالعات حاکی از آن است که پرهیز از سستی و اعتماد به ظرفیت‌های درونی و توکل بر خدا، ارکان استقامت در این نوع نبرد روانی است.

نتیجه‌گیری

جنگ روانی از طرق مختلف به ویژه شایعه‌پراکنی، ایجاد تفرقه و تضعیف روحیه ایجاد می‌شود و برافکار و حالات انسان در میدان نبرد تاثیر می‌گذارد و زمینه شکست نهائی را فراهم می‌آورد. لذا پرداختن به راه‌های مقابله با آن برای پیروزی بر دشمن ضرورت دارد. مطالعه در بیانات مقام معظم رهبری و مستندات قرآنی آن نشان داده است برای مقابله با شایعه؛ روشنگری و کسب معرفت، برای مقابله با تفرقه بین مسلمین؛ ایجاد وحدت و الفت دل‌های مومنان و نیز برای برطرف نمودن سستی؛ تقویت اراده با ایمان و توکل بر خدا راهکارهای پیروزی بر دشمن در جنگ روانی است.

منابع و مآخذ

کتاب

۱. قرآن کریم
۲. اسکندری، حمید، (۱۳۹۰). مباحث پدافند غیرعامل ۴؛ جنگ روانی و جنگ رسانه. تهران: بوستان حمید.
۳. تقی زاده اکبری، علی (۱۳۸۶). قوانین و مقررات جنگ و صلح در اسلام. قم: زمزم هدایت.
۴. حسینی خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۳). دشمن شناسی: شناخت دشمن و روش‌های مقابله با آن از منظر حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای. تهران: انقلاب اسلامی.
۵. دهخدا، علی اکبر (۱۳۹۰). لغتنامه؛ فرهنگ متوسط دهخدا، تهران: دانشگاه تهران.
۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۳۷۵). مفردات الفاظ القرآن. ترجمه سید غلامرضا خسروی حسینی. تهران: مرتضوی.
۷. رضائی اصفهانی، محمد علی (۱۳۸۷). تفسیر قرآن مهر. قم: پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن.
۸. طباطبائی، سید محمد حسین (۱۳۷۸). المیزان فی تفسیر القرآن. ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۹. قرائتی، محسن (۱۳۸۸ و ۱۳۸۳). تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌های

از قرآن.

۱۰. متفکر، حسین (۱۳۸۷). جنگ روانی، قم: زمزم هدایت.

۱۱. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۰ و ۱۳۷۴). تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مقاله

۱۲. باقری دولت آبادی، علی، و شفیعی سیف آبادی، محسن (۱۳۹۹). بررسی تاکتیک های جنگ روانی امریکا علیه جمهوری اسلامی ایران پس از ترور سردار حاج قاسم سلیمانی. مجله سیاست دفاعی، ۲۸ (۱۱۰)، ۱۷۵-۱۴۹.

۱۳. چاوشی، سید حسن، و احمدی، سید محمد مهدی (۱۳۹۷). جنگ روانی و آثار مترتب بر آن در باور و اعتقادات قرآنی و فقه عامه. فصلنامه علمی-پژوهشی، پژوهش های اعتقادی-کلامی، ۸ (۳۲)، ۸۲-۵۳.

۱۴. حبی، محمد باقر، و آزاد مرزآبادی، اسفندیار، و نوری، رضا (۱۳۸۹). میزان آگاهی از روش های جنگ روانی و مقابله با آن با ارائه راه کارهای ارتقاء سطح آگاهی نیروهای نظامی. فصلنامه روانشناسی نظامی، ۱ (۳)، ۷۳-۷۹.

۱۵. خاکپور، حسین، و حسومی، ولی الله، و خزاعی، محبوبه (۱۳۹۵). شیوه های مقابله با جنگ روانی در سیره حضرت زهرا علیها السلام. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، ۱۹ (۷۴)، ۴۹-۲۹.

۱۶. سرابی، سعید، و جاسم زاده، محمد رضا، و سعادت، مجید (۱۳۹۸). شناخت تاکتیک های جنگ روانی شبکه ماهواره ای العربیه علیه جمهوری

اسلامی ایران در سه ماه اول سال ۲۰۱۶. فصلنامه مطالعات رسانه های نوین، ۵ (۱۷)، ۲۶۳-۲۳۱.

سایت

۱۷. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید

علی خامنه ای، ۱۴۰۵/۱/۱۵

<https://farsi.khamenei.ir>